

Sarp Kalkanⁱ

Politika Analisti, Ekonomi Etütleri

Ayşegül Dinççağⁱⁱ

Araştırmacı, Ekonomi Etütleri

Büyüme Rekoruna Rağmen Üretimde Bir Basamak Geriledik

2011 yılı ilk çeyrek gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) rakamlarına göre Türkiye ekonomisi ilk çeyrekte yüzde 11 oranında büyüyerek önemli bir başarı gösterdi. Türkiye, küresel krizde ekonomisi en çok daralan ülkelerden biri olmasına rağmen, geçtiğimiz yıl oldukça hızlı bir toparlanma performansı göstererek kriz öncesi düzeyini kısa sürede yakalayıp geçmiştir.

Bu değerlendirme notu, Türkiye'nin üretim ve ihracatındaki toparlanmayı diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Notta, TEPAV'ın Mart ayında yayınladığı politika notundaki yöntem kullanılmış, analiz 2011 yılı ilk çeyrek verileri ile güncellenmiştirⁱⁱⁱ.

2010 yılı sonu itibariyle yapılan analizde Türkiye, incelenen ülkeler arasında kriz öncesi üretim düzeyine göre üretimini en fazla artıran dokuzuncu ülke olarak belirlenmişti. 2011 ilk çeyrek sonuçları incelendiğinde ise Türkiye'nin yüzde 11'lik büyüme performansına rağmen üretim düzeyinde bir basamak gerileyerek onuncu sırada yer aldığı saptanmıştır. Ancak, bu sonuçla bile Türkiye, Polonya ve İsrail'le birlikte Avrupa ve Orta Doğu'yu içine alan geniş coğrafyada en başarılı ülkeler arasında yer almıştır.

Yapılan analizde ülkelerin GSYH düzeylerine ek olarak ihracat düzeylerinin de karşılaştırması yapılmış, Türkiye'nin yüksek büyüme performansına rağmen ihracatta aynı başarıyı yakalayamadığı görülmüştür.

Ancak son çeyrekte ihracat performansında göreceli bir toparlanmanın olduğu gözlenmektedir. Türkiye, 2010'un son çeyreği itibariyle incelenen ülkeler arasında 37. sıradayken 31. sıraya yükselmiştir (Şekil 2).

ⁱ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/34/Sarp+Kalkan>

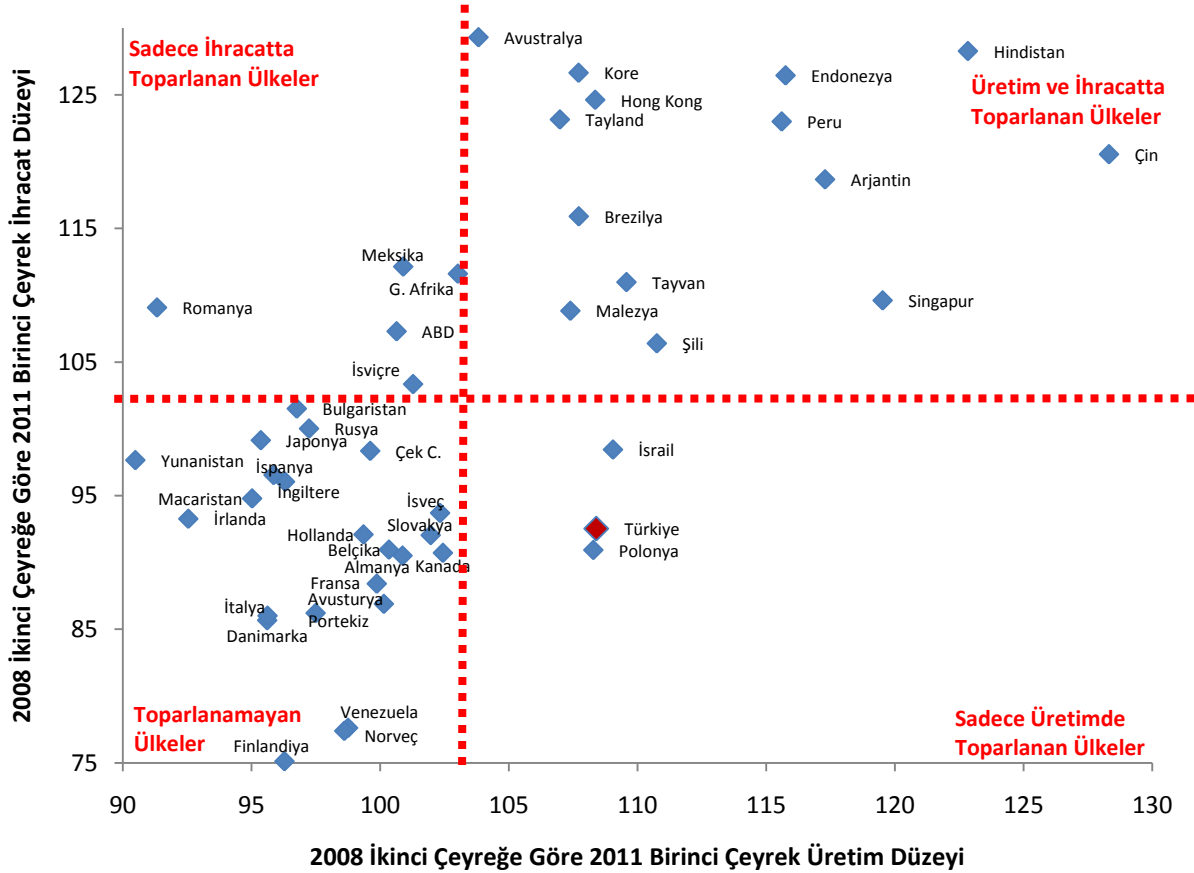
ⁱⁱ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1114/Aysegul+Dinccag>

ⁱⁱⁱ Dinççağ, A. ve Kalkan, S. (2011), Büyüme Rakamları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme, TEPAV Politika Notu

İç tüketime dayalı büyüme

Şekil 1'de küresel üretimin yüzde 91'ini ve küresel ticaretin ise yaklaşık yüzde 87'sini gerçekleştiren 45 ülkenin üretim ve ihracat açısından toparlanma performansı karşılaştırılmıştır^{iv}. Buna göre, 2011'in ilk çeyreği itibariyle üretim düzeyi açısından 27 ülke, ihracat düzeyi açısından ise 21 ülke kriz öncesindeki üretim ve ihracat miktarını aşmıştır^v.

Şekil 1. Kriz Öncesine Göre 2011'in İlk Çeyreğinde Üretim ve İhracat Düzeyi (Mevsimsellikten arındırılmış seriler 2008Ç2=100 alınarak endekslenmiştir)

Kaynak: DTÖ, TÜİK, EU, Eurostat, BEA ve TEPAV Hesaplamaları

Türkiye, üretim düzeyi açısından kriz öncesi üretim düzeyinin yüzde 8,4 üzerine çıkmıştır. İhracat ise halen kriz öncesi düzeyini yakalayamamış, 2008'in ikinci çeyreğindeki değerinin yüzde 92,5'ine ulaşabilmiştir. Türkiye, ihracat performansı açısından 45 ülke arasında 31. sırada yer alarak ihracat performansı açısından bazı Avrupa ülkelerinin dahi gerisinde kalmıştır.

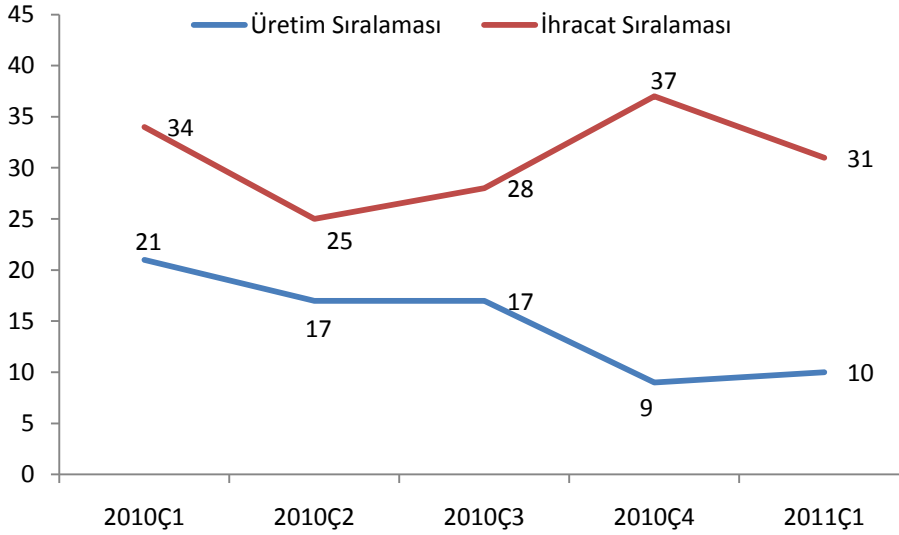
^{iv} Analizde yer alan ülkeler: ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Çek C., Çin, Danimarka, Endonezya, Finlandiya, Fransa, G. Afrika, G. Kore, Hindistan, Hollanda, Hong Kong, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Macaristan, Malezya, Meksika, Norveç, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Singapur, Slovakya, Şili, Tayland, Tayvan, Türkiye, Venezuela, Yunanistan.

^v Ülkelerin kriz öncesinde üretimlerinin tepe noktaları 2008'in birinci çeyreği ile üçüncü çeyreği arasında farklılaşmaktadır. Bu nedenle ortalama kriz öncesi üretim düzeyi olarak 2008 ikinci çeyrek kullanılmıştır.

Böylece Türkiye, Şekil 1'de üretimdeki toparlanmaya rağmen yüksek büyüme ve ihracat artışını gösteren sağ üst bölgede yer alamamıştır. Toparlanamayan ülkeler bölgesindeki (sol alt) Avrupa ülkeleri ve Rusya'nın kötü performansından olumsuz etkilenen Türkiye, bölgesindeki diğer yüksek büyüme performansı gösteren Polonya ve İsrail ile birlikte sağ alt bölgede yer alabilmiştir. Bir başka deyişle krizden toparlanma süreci Türkiye açısından iç tüketime dayalı olarak gerçekleşmiştir.

Bu dönemde yüksek büyümeyi ve ihracat artışını sağlayabilen Çin, Hindistan gibi Doğu Asya ülkeleri ve bu ülkelere tedarik sağlayan Latin Amerika ülkeleri en başarılı ülkeler olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemin en başarısız ülkeleri ise halen borç kriziyle uğraşan Avrupa ülkeleri ile Mart ayında yaşanan depremden büyük zarar gören Japonya olmuştur. Avrupa ülkeleri arasında ise en iyi büyüme performansını Türkiye göstermiştir. Türkiye, krizde en çok küçülen ülkelere göre bir olmasına rağmen toparlanma performansı ile eski üretim düzeyini yakalayarak krizden etkilenmeyen Polonya'yı bile geride bırakmıştır.

Şekil 2. Türkiye'nin üretim ve ihracat düzeyi açısından 45 ülke arasındaki sıralamasının seyri

Türkiye, analiz edilen 45 ülke arasında etkileyici bir büyüme performansı sergilemiştir. 2009'da en hızlı daralan ülkelere göre bir olmasına rağmen, 2010'da en hızlı toparlanan ülkeler arasında yer alması son derece önemlidir. Bu Türkiye ekonomisinin iç pazarının ne kadar önemli olduğunu ve adaptasyon kabiliyetinin yükseldiğini bir kez daha kanıtlamaktadır. 2011'in ilk çeyreğinde de yüksek büyüme performansı devam etmiştir. Türkiye, böylece Avrupa'nın üretimini kriz öncesine göre en fazla artıran ülkesi olmuştur. Orta Doğu'da ise İsrail'in hemen ardında yer almıştır.

Türkiye'nin üretim performansına 2010 dördüncü çeyrekte bakıldığında Şili ve Tayvan'ın Türkiye'yi geçtiği, Polonya'nın ise sıralamada Türkiye'nin gerisinde kaldığı gözlenmektedir. Türkiye'yi 2011'in ilk çeyreğinde büyüme şampiyonu yapan 2011'in ilk çeyreğinde önemli bir üretim artışı göstermesi değildir. 2010'un ilk çeyreğindeki görece düşük üretim performansı bu başarıya zemin oluşturmuştur. Bir başka deyişle, son iki çeyrekteki büyüme performansı ile Türkiye krizin ilk yılındaki kayıplarını bertaraf ederek, arayı kapatmayı başarmıştır.

Tablo 1. 2011'in İlk Çeyreğinde Üretim ve İhracatta Değişim, Kriz Öncesine (2008Ç2) Göre

	Üretim				İhracat				
	2008 İkinci Çeyreğe göre 2011 Birinci Çeyrek Üretim Düzeyi	2011 Birinci Çeyrek Sıralaması	Bir Yıl Önceki Sıralama (2010Ç1)	Bir Çeyrek Önceki Sıralama (2010Ç4)	2008 İkinci Çeyreğe göre 2011 Birinci Çeyrek İhracat Düzeyi	2011 Birinci Çeyrek Sıralaması	Bir Yıl Önceki Sıralama (2010Ç1)	Bir Çeyrek Önceki Sıralama (2010Ç4)	
Çin	128.3	1	1	1	Australya	129.3	1	5	1
Hindistan	122.8	2	2	2	Hindistan	128.3	2	13	2
Singapur	119.5	3	3	3	Kore	126.7	3	2	3
Arjantin	117.3	4	6	5	Endonezya	126.5	4	4	4
Endonezya	115.8	5	4	4	Hong Kong	124.6	5	1	5
Peru	115.6	6	5	6	Tayland	123.2	6	6	6
Şili	110.8	7	16	15	Peru	123.0	7	3	7
Tayvan	109.6	8	11	10	Çin	120.6	8	7	8
İsrail	109.0	9	14	7	Arjantin	118.7	9	12	9
Türkiye	108.4	10	21	9	Brezilya	115.9	10	14	10
Hong Kong	108.4	11	15	14	Meksika	112.1	11	10	11
Polonya	108.3	12	7	8	G. Afrika	111.6	12	21	12
Brezilya	107.7	13	9	12	Tayvan	111.0	13	8	13
G.Kore	107.7	14	10	13	Singapur	109.6	14	16	14
Malezya	107.4	15	13	11	Romanya	109.1	15	26	15
Tayland	107.0	16	8	17	Malezya	108.8	16	9	16
Avustralya	103.8	17	12	16	ABD	107.3	17	11	17
G.Afrika	103.0	18	18	18	Şili	106.4	18	19	18
Kanada	102.4	19	17	20	İsviçre	103.4	19	15	19
İsveç	102.3	20	32	19	Bulgaristan	101.5	20	43	20
Slovakya	102.0	21	22	22	Rusya	100.0	21	23	21
İsviçre	101.3	22	19	21	Japonya	99.2	22	17	22
Meksika	100.9	23	29	23	İsrail	98.5	23	20	23
Almanya	100.9	24	31	25	Çek C.	98.4	24	31	24
ABD	100.6	25	23	24	Yunanistan	97.7	25	38	25
Belçika	100.3	26	26	27	İspanya	96.5	26	25	26
Avusturya	100.1	27	30	26	İngiltere	96.1	27	27	27
Fransa	99.9	28	25	29	Macaristan	94.8	28	29	28
Çek C.	99.6	29	28	30	İsveç	93.7	29	41	29
Hollanda	99.4	30	27	31	İrlanda	93.3	30	18	30
Norveç	98.8	31	20	28	Türkiye	92.5	31	34	31
Venezuela	98.6	32	38	41	Hollanda	92.1	32	24	32
Portekiz	97.5	33	24	32	Slovakya	92.1	33	36	33
Rusya	97.2	34	41	33	Belçika	91.0	34	28	34
Bulgaristan	96.8	35	40	35	Polonya	90.9	35	22	35
İngiltere	96.3	36	36	36	Kanada	90.7	36	32	36
Finlandiya	96.3	37	45	40	Almanya	90.5	37	33	37
İspanya	95.9	38	35	38	Fransa	88.4	38	30	38
İtalya	95.6	39	37	39	Avusturya	86.9	39	40	39
Danimarka	95.6	40	39	37	Portekiz	86.2	40	37	40
Japonya	95.4	41	33	34	İtalya	86.0	41	39	41
Macaristan	95.0	42	42	42	Danimarka	85.7	42	35	42
İrlanda	92.5	43	43	43	Norveç	77.6	43	42	43
Romanya	91.3	44	44	44	Venezuela	77.4	44	44	44
Yunanistan	90.5	45	34	45	Finlandiya	75.1	45	45	45

Kaynak: DTÖ, TÜİK, EIU, Eurostat, BEA ve TEPAV Hesaplamaları